

سن مسئولیت کیفری اطفال در حقوق ایران و مصر

مهدی کلان‌فر نیانی

دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد همدان

مشاور حقوقی موسسه حقوقی پرتو میزان عدالت برنا

چکیده

قوانین جزایی دو کشور ایران و مصر به جهت مشترکات دینی بسیار، متأثر از قوانین اسلام است. قوانین و مقررات جزایی این دو کشور به دو دوره‌ی قوانین سابق و قوانین جدید تقسیم بندی می‌شوند. قوانین جزایی سابق ایران و مصر، هجده سالگی را به عنوان سن رشد (سن مسئولیت کیفری) تعیین نموده بودند و در این مورد بین دختر و پسر تفاوتی گذاشته نشده بود. ولیکن پس از پیروزی انقلاب اسلامی و جایگزینی قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ در ایران سن بلوغ، سن مسئولیت کیفری اطفال در نظر گرفته شد. این دیدگاه برگرفته از قرآن، روایات و قول مشهور فقهای امامیه می‌باشد. لذا معیار اصلی در مسئولیت کیفری اطفال در ایران سن بلوغ در نظر گرفته شد. مطابق این دیدگاه سن پانزده سالگی در پسران و نه سالگی در دختران، زمان آغاز مسئولیت کیفری آنان است. با این شرایط این مسئله به ذهن متبادر می‌گردد که قوانین جزایی جدید مصر چه سنی را به عنوان سن مسئولیت کیفری قلمداد نموده و دیگر اینکه با توجه به اینکه اطفال دو دوره‌ی ممیز و غیر ممیزی را در طی زندگانی خود درک می‌نمایند، آیا مقنن در این رابطه تدبیری برای مسئولیت پذیری ایشان اندیشیده است و یاخیر؟

واژه‌های کلیدی: مسئولیت کیفری، مسئولیت تادیبی، اطفال، قوانین جزایی مصر، بلوغ.

مقدمه

انسان در امور مدنی ملتزم به انجام تعهد و جبران ضرر و زیان‌هایی است که به دیگران وارد می‌سازد. همچنین در امور کیفری نسبت به تقبل آثار و عواقب افعال مجرمانه یا ترک فعل‌های خود مسئول است (توجهی، ۱۳۸۴: ۲۲). مسئولیت در لغت به معنای پذیرفتن عواقب و پیامدهای کار است و مسئول کسی است که از او سؤال و بازخواست می‌شود؛ بنابراین، مسئولیت همواره با التزام همراه است. در قلمرو حقوق کیفری، محتوای این التزام تقبل آثار و عواقب افعال مجرمانه می‌باشد، یعنی تحمل مجازاتی که سزای افعال سرزنش‌آمیز بزهکار به شمار می‌آید؛ لیکن به صرف ارتکاب جرم نمی‌توان بار مسئولیت را بر ذمه مقصر گذاشت، بلکه پیش از آن باید وی را سزاوار تحمل بار سنگین دانست (اردبیلی، ۱۳۸۱: ۳۴). اطفال نیز از مسولیت کیفری مستثنی نیستند. طفل یا صغیر در اصطلاح حقوقی به کسی گفته می‌شود که از نظر سن به نمو جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد (عبادی، ۱۳۷۵: ۵). در حقوق موضوعه کودکی به دو دوره تقسیم شده است دوره عدم تمییز که کودک در این دوره فاقد قدرت تشخیص خوب از بد می‌باشد و صلاح کار خود را نمی‌داند و دوره تمییز که اگر چه به بلوغ^۱ نرسیده اما تا حدودی با حسن و قبح اعمال خود آشناست ناگفته نماند اینکه طفل در چه سنی به قدرت تمییز میرسد و نسبت به چه اموری قدرت تشخیص پیدا می‌کند بسته به نوع تربیت، محیط اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی فرق می‌کند اما به هر حال دوره عدم تمییز را تا ۷ سالگی دانسته اند چه بسا کودکانی که در شرایط مساعد تربیتی و آموزشی قرار دارند و قبل از هفت سالگی یعنی سن شروع مدرسه با بسیاری هنجارهای اجتماعی آشنا می‌شوند در فقه اسلام نیز چنین تقسیم بندی از طفولیت به چشم می‌خورد و یکی از ارکان مسئولیت کیفری ادراک است ولی درک و فهم انسان از ماهیت و پیامدهای اعمال خود در تمام مراحل عمر از آغاز تا پایان زندگی یکسان نیست از دیدگاه سیاست جنایی اطفال به ۳ دسته تقسیم می‌شوند: ۱- اطفال و نوجوانان قربانی جرم ۲- کودکان و نوجوانان در معرض خطر، ۳- اطفال و نوجوانان معارض قانون یا بزهکار (باصری، ۱۳۸۷: ۸۸).

دو کشور ایران و مصر از جمله کشورهای بزرگ اسلامی هستند که قوانین جزایی مدوّن راجع به مسولیت کیفری اطفال دارند. از صدر اسلام، تعالیم و قوانین شریعت مقدس اسلام در این دو کشور مورد توجه بوده است. قوانین و مقررات دو کشور در بسیاری از موارد متأثر یا منطبق بر دستورات اسلامی تدوین و تصویب گردیده است. سابقه‌ی قانونگذاری دو کشور نشان می‌دهد که قوانین موضوعه ایران و مصر در بسیاری از موارد مستفاد از آیات قرآن کریم، روایات اسلامی یا ترجمه‌ای از فتوای اکثر فقهای مذاهب رسمی دو کشور است.

ایران و مصر قوانین جزایی مختلفی در ارتباط با مسولیت کیفری اطفال وضع و تصویب نموده‌اند که پس از مدتی با تغییرات و اصلاحاتی مواجه گردیده یا به طور کلی نسخ و ملغی گردیده‌اند. در قوانین جزایی سابق ایران و قوانین جزایی مصر، هجده سالگی به عنوان سن رشد (سن مسولیت کیفری) تعیین شده بود. در این مورد بین دختر و پسر تفاوتی گذاشته نشده بود؛ بنابراین برای تحقق مسولیت کیفری سن رشد (هجده سالگی) ملاک بوده است نه سن بلوغ. در حال حاضر در ایران، قانون مجازات اسلامی و در مصر قانون جدید اطفال مصوب ۱۹۹۶ میلادی، معیار و ملاک عمل محاکم است. در قوانین جدید ایران قانونگذار با تبعیت از قول مشهور فقهای امامیه سن بلوغ را نه سال قمری تمام برای دختر و پانزده سال تمام قمری برای پسر به عنوان سن بلوغ و مسولیت کیفری قرار داده است و برای تحقق مسولیت کیفری رسیدن به حد رشد را یا معتبر ندانسته و

^۱. بلوغ در لغت به معنی رسیدن به امری است و در اصطلاح جرم‌شناسی به دومین مرحله از مراحل زندگی گفته می‌شود. رجوع کنید به: معین، محمد، فرهنگ لغت معین، جلد اول، ص ۵۷۴ و جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، ص ۱۱۳.

از دیگر ارکان تشکیل دهنده مسولیت کیفری رشد است، رشد در لغت به معنی هدایت است و آن حالتی است در انسان که مانع از تضییع مال و صرف آن در راههای غیر عقلایی می‌شود و از نظر حقوقی، رشد کیفیتی است نفسانی که دارنده آن می‌تواند نفع و ضرر یا حسن و قبح را تشخیص دهد فاقد این وصف را سفیه می‌گویند. رجوع کنید به: اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی نشر میزان، چاپ چهارم، پاییز ۸۱، جلد دوم، ص ۱۱۰.

یا از آن غفلت نموده است. در این نوشتار برآنیم که با نگاهی تطبیقی به بررسی سن مسئولیت کیفری اطفال در حقوق جزای ایران و مصر پردازیم. لذا برای درک درستی از طفل، باید ابتدا مفهوم طفل در حقوق دو کشور ایران و مصر را بررسی نمائیم.

بند اول: اطفال در حقوق ایران و مصر

در ایران از سال ۱۳۰۴ هجری شمسی تاکنون، قوانین جزایی مختلفی به تصویب رسیده است که پس از مدتی اصلاح، تغییر و در مواردی لغو و یا نسخ گردیده است. در هر کدام از قوانین دو کشور، اطفال از نظر سنی و مسئولیت کیفری - در صورت ارتکاب جرم - طبقه بندی شده بودند. در قانون مجازات اسلامی نیز در باب چهارم با عنوان حدود مسئولیت جزایی درباره‌ی مسئولیت کیفری اطفال، موادی به تصویب رسیده است. در قوانین جزایی مصر نیز از سال ۱۸۸۳ میلادی به بعد تا قانون جدید سال ۱۹۹۶ میلادی، مقنن در کلیه‌ی قوانین توجه خاصی به مسئولیت کیفری اطفال در مراحل مختلف سنی داشته است. در این قسمت به اختصار به طبقه بندی سنی اطفال در قوانین ایران و مصر می پردازیم.

الف - طبقه بندی سنی اطفال در قوانین جزایی ایران

الف - قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ ه ش:

- ۱- اطفال کمتر از ۱۲ سال، مطابق ماده ۳۴ آن قانون، این دسته از اطفال غیر ممیز غیر بالغ نامیده می شدند و از نظر قانونگذار فاقد قوه‌ی تمییز فرض شده و از مسئولیت کیفری معاف بودند؛
- ۲- اطفال بین ۱۲ تا ۱۵ سال، براساس قسمت آخر ماده ۳۴ قانون فوق، این دسته از اطفال در صورت ارتکاب جرم دارای مسئولیت تادیبی و تربیتی بوده، از مسئولیت کیفری معاف بودند.
- ۳- اطفال بین ۱۵ تا ۱۸ سال مطابق ماده ۳۶ قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴، اطفال با رسیدن به سن پانزده سالگی بالغ محسوب شده و در صورت ارتکاب جرم، دارای مسئولیت کیفری ناقص (حبس در دارالتادیب) بودند.
- ۴- اشخاص ۱۸ ساله و بالاتر با توجه به مواد مختلف آن قانون، سن مسئولیت کیفری کامل هجده سال تمام بود. در قانون مجازات عمومی سال ۱۳۰۴ مقنن تفاوتی بین دختر و پسر نگذاشته بود.
- ب - قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار ۱۳۳۸ ه.ش قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸ ه.ش، اطفال را از نظر سنی و تصمیماتی که دادگاه - در صورت ارتکاب جرم - در مورد آنان اتخاذ می کرد به صورت زیر طبقه بندی نموده است:
 - ۱- اطفال کمتر از ۶ سال مطابق ماده ۴ قانون مذکور، این دسته از اطفال در صورت ارتکاب جرم فاقد مسئولیت کیفری بودند.
 - ۲- اطفال بین ۶ تا ۱۲ سال درباره این دسته از اطفال در صورت ارتکاب جرم مطابق ماده ۱۷ تصمیم گیری می شد.
 - ۳- اطفال بین ۱۲ تا ۱۵ سال با این دسته از اطفال در صورت ارتکاب جرم، مطابق ماده ۱۸ رفتار می شد.
 - ۴- اطفال بین ۱۵ تا ۱۸ سال در مورد این دسته از اطفال براساس ماده ۱۸ (حتی بند ۴) تصمیم گیری می شد.
 - ۵- اشخاص ۱۸ ساله و بالاتر این دسته از افراد دیگر طفل محسوب نمی شدند و مطابق قوانین عادی، در صورت ارتکاب جرم دارای مسئولیت کیفری کامل بودند.

ج - قانون مجازات عمومی اصلاحی سال ۱۳۵۲ ه.ش قانون مجازات عمومی اصلاحی سال ۱۳۵۲ ه.ش (مانند قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار) اطفال را به پنج دسته ی ذیل طبقه بندی نموده بود:

- ۱- اطفال کمتر از ۶ سال،
- ۲- اطفال بین ۶ تا ۱۲ سال،
- ۳- اطفال بین ۱۲ تا ۱۵ سال،
- ۴- اطفال بین ۱۵ تا ۱۸ سال،

۵- اشخاص هجده ساله و بالاتر.^۱

در قانون مجازات عمومی ۱۳۵۲، اطفال با توجه به طبقه بندی فوق، مطابق مواد ۳۲ و ۳۳ قانون مذکور در صورت ارتکاب جرم معاف، تادیب یا مجازات می شدند. سن مسئولیت کیفری کامل در قانون مذکور، برای دختر و پسر ۱۸ سال تمام بود

با توجه به اینکه مسئولیت کیفری اطفال، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی با تغییرات کلی مواجه شد، قوانین جزایی قبل از انقلاب از جمله قوانین مربوط به مسئولیت کیفری اطفال عملاً و به طور ضمنی با تصویب قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ نسخ و ملغی گردید. در قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ و قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰، قانونگذار ایرانی با توجه به نظر مشهور فقهای امامیه، قانون مجازات از جمله حدود مسئولیت کیفری اطفال را تدوین نمود که به طور کلی با قوانین سابق متفاوت است. در قوانین فوق، مسئولیت کیفری اطفال به دو دوره‌ی قبل از بلوغ و دوره‌ی رسیدن به حد بلوغ تقسیم شده بود. در قانون ۱۳۶۱ و ۱۳۷۰ با ضمیمه کردن و در نظر گرفتن تبصره‌ی یک ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی می توان گفت:

اطفال قبل از بلوغ شرعی، یعنی پسر قبل از رسیدن به سن پانزده سال تمام قمری و دختر قبل از رسیدن به نه سال تمام قمری، مبرا از مسئولیت کیفری هستند و زمانی که پسر به پانزده سال تمام قمری و دختر به نه سال تمام قمری رسیدند، به حد بلوغ شرعی رسیده و دارای مسئولیت کیفری می‌باشند.

ب - اطفال در قوانین جزایی مصر

الف - قانون مجازات سال ۱۸۸۳م: در قانون مجازات مصوب سال ۱۸۸ م مصر، اطفال با توجه به سن و مسئولیت کیفری به مراحل و طبقه بندی زیر تقسیم می‌شدند:

۱- کودکان کمتر از ۷ سال تمام، این دسته از کودکان مطابق ماده ۵۶ قانون مذکور فاقد هرگونه مسئولیت کیفری و یا تادیبی می‌باشند.

۲- کودکان (اطفال) بین ۷ تا ۱۵ سال، براساس ماده ۵۸ قانون مذکور، اطفال در این سن دارای مسئولیت تادیبی بوده و مسئولیت کیفری ندارند.

۳- اطفال ۱۵ سال تمام، در قانون مذکور سن پانزده سالگی مرحله‌ی رشد و مسئولیت کیفری کامل محسوب می‌گردید.

ب - قانون مجازات سال ۱۹۰۴ م: در قانون مصوب سال ۱۹۰۴ م مصر، اطفال با توجه به سن و مسئولیت کیفری به صورت ذیل طبقه بندی می شدند:

۱- اطفال کمتر از ۷ سال (عدم مسئولیت کیفری مطلق)،

۲- اطفال بین ۷ تا ۱۵ سال (مسئولیت تادیبی)،

۳- اطفال بین ۱۵ تا ۱۷ سال (مسئولیت کیفری در مجازات های عادی)،

۴- اشخاص ۱۷ سال تمام (سن مسئولیت کیفری کامل)

ج - قانون مجازات سال ۱۹۳۷ م: در قانون مجازات مصوب ۱۹۳۷ م مصر، اطفال از نظر سنی و مسئولیت کیفری به شرح ذیل تقسیم شده بودند:

^۱ برای کسب اطلاعات بیشتر رجوع شود به: عبدالحسین علی آبادی، حقوق جنایی (جرم - مسئولیت)، ج ۱، تهران، انتشارات فردوسی، چاپ دوم، ۱۳۶۹، صص ۱۶۸-۱۸۰. هوشنگ شامبیاتی، حقوق جزای عمومی، ج ۲، تهران، انتشارات ویستار، چاپ دوم، ۱۳۷۴، صص ۳۴-۴۴. پرویز صانعی، حقوق جزای عمومی، تهران، گنج دانش، چاپ سوم، ۱۳۷۴، صص ۱۴-۲۹. رضا نوربها، زمینه‌ی حقوق جزای عمومی، تهران، کانون وکلای دادگستری، چاپ دوم، ۱۳۷۵، صص ۳۲۰-۳۲۲. سایر کتب حقوق جزای عمومی و مجموعه قوانین سابق ایران.

- ۱- اطفال کمتر از ۷ سال تمام میلادی (عدم مسئولیت کیفری مطلق)
- ۲- اطفال بین ۷ تا ۱۲ سال (مسئولیت تادیبی)،
- ۳- اطفال بین ۱۲ تا ۱۵ سال (مسئولیت تادیبی)،
- ۴- اطفال بین ۱۵ تا ۱۷ سال (وجود مسئولیت کیفری در مجازات های عادی)،
- ۵- اشخاص ۱۷ سال تمام (دارای مسئولیت کیفری کامل)

د- قانون احداث (نوجوانان بزهکار) سال ۱۹۷۴ م: مقنن مصر در قانون احداث (اطفال بزهکار) مصوب ۱۹۷۴ م اطفال را به صورت زیر طبقه بندی نموده بود:

- ۱- اطفال کمتر از ۷ سال تمام میلادی (عدم مسئولیت کیفری مطلق)،
 - ۲- اطفال بین ۷ سال تا ۱۵ سال (مسئولیت تادیبی)،
 - ۳- اطفال بین ۱۵ سال تا ۱۸ سال (وجود مسئولیت کیفری در مجازات های عادی)،
 - ۴- اشخاص هجده سال تمام میلادی (دارای مسئولیت کیفری کامل).^۱
- در قانون جدید اطفال مصر (مصوب ۱۹۹۶ م) که هم اکنون در آن کشور در حال اجرا است و با تصویب آن قوانین قبلی در مورد مسئولیت کیفری اطفال ملغی شد، اطفال به صورت زیر طبقه بندی می شوند:

- ۱- اطفال کمتر از ۷ سال میلادی (عدم مسئولیت کیفری مطلق)
 - ۲- اطفال بین ۷ سال تا ۱۵ سال میلادی (مسئولیت تادیبی)
 - ۳- اطفال بین ۱۵ سال تا ۱۶ سال میلادی (مسئولیت تادیبی)
 - ۴- اطفال بین ۱۶ سال تا ۱۸ سال میلادی (وجود مسئولیت کیفری در مجازات های عادی)
 - ۵- افراد ۱۸ سال تمام میلادی (سن رشد کیفری و وجود مسئولیت کیفری کامل).
- بنابراین در قوانین جزایی ایران و مصر در ادوار مختلف، اطفال از نظر سنس و مسئولیت کیفری به طبقات مختلفی تقسیم شده اند که در این قسمت به اختصار بدان پرداخته شد.

بند دوم: سن عدم مسئولیت کیفری در قانون ایران و مصر

در قوانین جزایی سابق ایران و مصر اگر اطفال در مقطع خاصی از سن طفولیت مرتکب جرایمی می شدند، هیچگونه مسئولیت کیفری یا تادیبی نداشتند که از این مقطع سنی به سن عدم مسئولیت کیفری مطلق تعبیر می شد. مطابق قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ که در حال حاضر در مورد استناد محاکم قرار می گیرد اطفال میرا از مسئولیت کیفری هستند. ماده ۴۹ قانون مجازات اسلامی در واقع تکرار ماده ۲۶ قانون راجع به مجازات های اسلامی است. قانونگذار ایران درباره حدود مسئولیت کیفری اطفال در ماده ۴۹ قانون مجازات اسلامی مقرر می دارد: اطفال در صورت ارتکاب جرم مبری از مسئولیت کیفری هستند و در تبصره ۱ این ماده بیان می دارد: منظور از طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده است. همچنین در تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی مقرر شده است: سن بلوغ در پسر پانزده سال تمام قمری و در دختر نه سال تمام قمری است.

بنابراین از مواد و تبصره های فوق الذکر چنین استنباط می گردد که مقنن ایرانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به فتوای مشهور فقهای امامیه سن مسئولیت کیفری را همان بلوغ شرعی دانسته و برخلاف قوانین جزایی سابق که سن عدم مسئولیت کیفری اطفال دوازده و شش سالگی پیش بینی شده بود از تقسیم سنی اطفال پرهیز نموده و به ارائه ی دو دوره ی سنی دوران

^۱ برای کسب اطلاعات بیشتر رجوع شود به: علی عبدالقادر القهرجی، قانون العقوبات المصری، القسم العام، الكتاب الثاني، المسئولية الجنائية والجزا الجنائي، اسکندریه، دارالمطبوعات الجامعيه، ۱۹۹۸ م، ص ۵۲. عبدالملک جندی، الموسوعه الجنائيه، الجزء الاول، بیروت، دارالعلم للجمع، الطبعة الثانية، بی تا، صص ۲۷۲-۳۰۰. محمود محمود مصطفی، شرح قانون العقوبات، القسم العام، القاهرة، دارالكتاب العربي بمصر، الطبعة الخامسة، ۱۹۶۰-۱۹۶۱ م، صص ۳۹۶-۴۰۲.

قبلاز بلوغ شرعی و دوران رسیدن به بلوغ شرعی اکتفا می‌نماید. پس از بیان دیدگاه قانونگذار ایرانی در مورد سن عدم مسئولیت کیفری اطفال نوبت به بررسی این مسئله در قانون مصر می‌رسد. قانون جدید اطفال سال ۱۹۹۶ مصر مراحل سنی اطفال را با توجه به مسئولیت کیفری آنان به پنج مرحله تقسیم نموده است:

مرحله اول: از زمان تولد اطفال تا هفت سالگی؛

مرحله دوم: از هفت سالگی تا پانزده سالگی؛

مرحله سوم: از پانزده سالگی تمام تا شانزده سالگی؛

مرحله چهارم: از شانزده سالگی تمام تا هجده سالگی؛

مرحله پنجم: هجده سالگی تمام.

براساس قانون اطفال مصر کودکان کمتر از هفت سال تمام فاقد مسئولیت کیفری‌اند. از این رو قانونگذار مصر در ماده ۹۴ قانون اطفال مقرر نموده است: مسئولیت کیفری نسبت به طفلی که سن او به هفت سال تمام نرسیده است ممنوع است. ماده فوق به صراحت بیان می‌دارد که اطفال از زمان تولد تا اتمام هفت سالگی مسئولیت کیفری ندارند و به جهت فقدان ادراک و استقلال در دوره‌ی عدم تمییز مطلق به سر برده و فاقد مسئولیت کیفری و تادیبی‌اند.

بند سوم: سن مسئولیت تادیبی اطفال در حقوق ایران و مصر

اطفال در مرحله‌ای از زندگی قبل از بلوغ دارای ادراک ضعیف بوده و تا حدودی مفهوم خطابات شارع و قانونگذار را متوجه می‌شوند و برحسن و قبح اعمال خویش آگاهی دارند؛ لذا به آن‌ها اطفال ممیز اطلاق می‌گردد. حال با این اوصاف این مسئله را به ذهن تبادر پیدا می‌کند که آیا تمام اطفالی که سن آنان کمتر از حد بلوغ شرعی است، به یک نحو مبرا از مسئولیت کیفری هستند و یا اینکه قانونگذار تمایزی بین طفل ممیز و غیرممیز به جهت مسئولیت کیفری قائل شده است؟

الف - سن مسئولیت تادیبی اطفال در حقوق ایران

قانونگذار ایران در ماده‌ی ۴۹ قانون مجازات اسلامی مقرر داشته است: اطفال در صورت ارتکاب جرم مبرا از مسئولیت کیفری هستند و تربیت آنان با نظر دادگاه به عهده سرپرست اطفال و عندالاقضا کانون اصلاح و تربیت اطفال است. همچنین در تبصره‌ی ۲ همان ماده مقرر داشته است: هرگاه برای تربیت اطفال بزهکار تنبیه بدنی آنان ضرورت پیدا کند، بایستی به میزان و مصلحت باشد. در تبصره‌ی ۱ ماده‌ی ۱۲۱۰ قانون مدنی نیز مقرر شده است: سن بلوغ در پسر پانزده سال تمام قمری و دختر نه سال تمام قمری است. با توجه به مراتب فوق، مقنن ایرانی در قانون مجازات اسلامی، اطفال را قبل از بلوغ شرعی مبرا از مسئولیت کیفری دانسته است و این حکم شامل تمامی اطفال اعم از ممیز و غیر ممیز می‌گردد؛ اما با توجه به قسمت آخر ماده ۴۹ و تبصره‌ی ۲ ماده‌ی مذکور مقنن، اقدامات تادیبی و تربیتی را فراموش ننموده است.

پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که با توجه به منابع فقهی امامیه و سایر متون اسلامی که دوره قبل از بلوغ را به دو دوره تمییز و عدم تمییز تقسیم نموده‌اند، چنین استنباط نمود که چون قانون در عموماً در مورد تقسیم اطفال به غیرممیز و ممیز سکوت اختیار نموده است و تنبیه بدنی را به ضرورت و مصلحت متوقف نموده است و قانون در موارد سکوت به نفع متهم تفسیر شده و تفسیر مضیق می‌شود؛ لذا همه‌ی اطفال فاقد مسئولیت کیفری هستند و مواردی که قانون، کودکان را محکوم به تعزیر و تادیب نموده است، حمل بر اطفال غیر بالغ ممیز می‌شود (ر.ک. مواد ۱۱۳ و ۱۱۴ قانون مجازات اسلامی). موبد این مطلب تبصره‌های یک و دو ماده ۲۱۱ در مورد اکراه در قتل است که در آن مقنن به تفکیک بین ممیز و غیرممیز پرداخته و بیان می‌دارد که اگر مکره غیرممیز باشد هیچ‌گونه مسئولیتی متوجه وی و عاقله‌اش نیست و در صورتی که مکره ممیز باشد، عاقله باید متحمل دیه شود. برخی مواد و مقررات قانون مجازات اسلامی خصوصا ابواب مختلف حدود و قصاص از جمله ماده ۱۱۲ و

۱۱۳ (در باب لواط) که مطابق آن کودکان نابالغ تعزیر می‌شوند و ماده ۱۴۷ (باب قذف) که در آن برای اطفال نابالغ تادیب پیش بینی شده است این مسئله را به خوبی روشن است که قانونگذار، قائل به تفاوت بین اطفال ممیز و اطفال غیرممیز است (ر.ک مواد ۶۴، ۱۱۱، ۱۳۰، ۱۴۶، ۱۶۶، ۱۹۸ قانون مجازات اسلامی).

ماده ۱۶ قانون مجازات اسلامی نیز مقرر داشته است که تعزیر، تادیب یا عقوبتی است که نوع و مقدار آن در شرع تعیین نشده و به نظر حاکم واگذار شده است. از این ماده و سایر موادی که تعزیر و یا تادیب را هنگام ارتکاب جرائم اطفال پیش بینی نموده‌اند، چنین استنباط می‌شود که از نظر قانون مجازات اسلامی در مواردی که کودکان به سن تمییز رسیده باشند و مرتکب جرمی شوند، در صورتی که دادگاه تنبیه بدنی آن‌ها را ضروری و به مصلحت تشخیص دهد تادیب می‌نماید و در مواردی که تصریح به تعزیر ۷۴ ضربه شلاق شده است، قابل اعمال بر اطفال ممیز می‌باشد نه اطفال غیر ممیز؛ بنابراین سن مسئولیت تادیبی، همان سن تمییز است که برخی آن را هفت سال به بالا تا رسیدن به سن بلوغ شرعی دانسته و بعضی قائل به تفصیل شده اند و برای دختران سن هفت تا نه سالگی و برای پسران هفت تا پانزده سالگی را بیان نموده اند (شامبیاتی، ۱۳۷۴: ۵۷).

ب - سن مسئولیت تادیبی اطفال در حقوق مصر

قانونگذار مصر در قانون اطفال سال ۱۹۹۶ میلادی، مراحل سنی اطفال را با توجه به مسئولیت کیفری آنان در فاصله‌ی سنی هفت سال تمام تا رسیدن به سن رشد کیفری به چهار مرحله تقسیم نموده است:

۱. سن هفت تا پانزده سالگی؛
۲. سن پانزده تا شانزده سالگی؛
۳. سن شانزده تا هجده سالگی؛
۴. سن هجده سالگی تمام (سن رشد کیفری). (القهرجی، ۱۹۹۸: ۷۴-۵۶).

با توجه به این که مقنن مصری اطفالی را که هفت سال تمام و بالاتر دارند تا رسیدن به سن پانزده سالگی از نظر کیفری، دارای مسئولیت کیفری نمی‌داند، از این رو، این دسته از اطفال را در صورت ارتکاب جرم دارای مسئولیت تادیبی دانسته، در مورد آن‌ها یکی از تدابیر منصوص در ماده ۱۰۱ قانون فوق‌الذکر را اعمال می‌نماید. مطابق ماده ۹۶ قانون اطفال مصر، اطفالی که در یکی از حالات زیر باشند، در معرض انحراف هستند:

۱. در حال فروش کالا و اعمال بی ارزش باشند؛
 ۲. در حال تمرین دوره گردی و کارهای بیهوده باشند؛
 ۳. اشتغال به کارهایی که منجر به ننگ، فساد اخلاق، قمار، مواد مخدر و امثال آن‌ها شود؛
 ۴. وقتی که محل اقامتی نداشته باشند و شب را در پیاده رو‌ها و اماکنی بگذرانند که مناسب اقامت نیست؛
 ۵. وقتی که با منحرفان و کسانی مه به بداخلاقی مشهورند، هم‌نشین شوند؛
 ۶. وقتی که عادت نمایند، از مراکز تعلیم و تربیت و مدرسه فرار کنند؛
 ۷. وقتی که بد اخلاقی نموده، از فرمان پدر یا ولی یا وصی یا مادرشان در صورتی که پدرشان فوت کرده باشد یا در سفر است یا اهلیت ندارد، سرپیچی نمایند؛
 ۸. در صورتی که وسیله مشروع و قانونی برای زندگی و امرار معاش ندارند. (همان، ۶۱).
- مطابق ماده ۹۸ قانون اطفال مصر، اطفال در معرض انحراف‌اند؛ اگر از آن‌ها حادثه‌ای سرزند که جنایت یا جنحه‌ای را تشکیل دهد. در صورتی که یکی از حالات فوق در ایشان مشاهده شود؛ یکی از تدابیر ماده ۱۰۱ در مورد ایشان به اجرا گذاشته می‌شود.

مطابق ماده ۱۰۱ اطفالی که به سن پانزده سال تمام نرسیده باشند، در صورت ارتکاب جرم، به یکی از تدابیر زیر محکوم می-شوند:

۱. توبیخ (حضوری در دادگاه)؛
 ۲. تسلیم (به والدین یا سرپرست قانونی)؛
 ۳. اعزام به کانون و مراکز تربیت فنی (حرفه ای)؛
 ۴. الزام به انجام تکالیف معین؛
 ۵. اختیار قضایی؛
 ۶. سپردن به یکی از موسسات اجتماعی؛
 ۷. بستری نمودن و سپردن به یکی از بیمارستان های تخصصی (همان، ۶۳).
- در ادامه ماده بیان می دارد که غیر از تدابیر پیش بینی شده در این ماده هیچ گونه مجازات و تصمیم دیگری در مورد اطفال در این سن گرفته نمی شود؛ بنابراین با توجه به مطالب فوق به خوبی فهمیده می شود که مطابق قوانین مصر اطفال ممیز مستحق تادیب و تعزیر دانسته شده اند.

بند چهارم: سن مسئولیت کیفری کامل در قوانین ایران و مصر

پس از بررسی مواردی نظیر عدم مسئولیت اطفال و مسئولیت تادیبی اطفال در نهایت نوبت به بررسی سن مسئولیت کیفری کامل در حقوق ایران و مصر می رسد.

الف - سن مسئولیت کامل کیفری در قانون ایران

در ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی سن مسئولیت کیفری مطابق قانون راجع به مجازات اسلامی سال ۱۳۶۱ و قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ سن بلوغ برای آغاز مسئولیت کیفری پسران پانزده سال تمام و در مورد دختران نه سال تمام قمری تعیین شده است؛ بنابراین مقنن ایرانی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی سن بلوغ شرعی را که مطابق فتوای اکثر فقهای امامیه، همان پانزده سال تمام قمری برای پسران و نه سال تمام قمری برای دختران است را به عنوان سن مسئولیت کیفری تعیین نموده است. برخی از حقوقدانان در این مورد گفته اند:

در سیستم حقوق جزایی ایران مفهوم بلوغ در افراد همان سن قانونی لازم برای پاسخگویی به امور کیفری بر مبنای علائم بلوغ است که برای پسران پانزده سال قمری و برای دختران نه سال قمری معین گردیده است؛ بنابراین در مفهوم بلوغ قانونی به کیفیت تشخیص حسن و قبح امور توسط نوجوانان توجهی نشده است. در حالی که با توجه به مفهوم مسئولیت که اساس آن بر اراده آزاد است، ضروری است در جرائم تعزیری که تقریباً تمام جرایم ارتكابی نوجوانان را تشکیل می دهد، به دادگاه های کیفری اعم از عمومی (با ویژه ی اطفال در آینده) اختیار داده شود تا براساس کیفیات جرم ارتكابی و شخصیت بزهکار و براساس میزان درک و قابلیت اخلاقی و اجتماعی وی، مبادرت به تعیین کیفر مناسب برای نوجوانان بشود تا نتیجه اعمال کیفر مناسب بیداری حس مسئولیت پذیری در نوجوان باشد که نتیجه ی آن اصلاح وی و تامین دفاع اجتماعی است، نه اعمال کیفر به خاطر رسیدن به سن قانونی (گلدوزیان، ۱۳۹۵: ۱۷۲).

ب - سن مسئولیت کیفری کامل در قانون مصر

قانون اطفال ۱۹۹۹ مصر، طبقه بندی سنی اطفال را با توجه به مسئولیت کیفری آنان به شرح ذیل بیان نموده است:

۱. اطفال کمتر از هفت سال تمام (مطابق ماده ۹۴ مسئولیت کیفری ندارند)؛

۲. اطفال بین هفت تا پانزده سال (مطابق ماده ۱۰۹ مسئولیت تادیبی دارند و برابر ماده ۱۰۱ قانون مذکور با آنان رفتار می-شود)؛
۳. اطفال بین پانزده تا شانزده سال؛
۴. اطفال بین شانزده تا هجده سال؛
۵. اطفال هجده سال تمام میلادی (سن رشد کیفری با مسئولیت کیفری کامل). (القهرجی، ۱۹۹۸: ۵۶-۷۳).
با توجه به مراتب فوق قانون اطفال ۱۹۹۹ مصر، اطفال کمتر از هفت سال از نظر کیفری هیچ گونه مسئولیتی ندارند و در مرحله دوم یعنی در فاصله سنی بین هفت تا پانزده سال در صورت ارتکاب جرم یا منحرف شدن، تنها مورد تادیب قرار گرفته، اقدامات تربیتی و اصلاحی مذکور در ماده ۱۰۱ قانون اطفال در مورد آنها اعمال می شود؛ اما با توجه به اینکه سن پانزده سالگی از نظر مقنن مصر سن بلوغ و مطابق قول اکثر فقهای اهل سنت نیز هست، با سن رشد کیفری که سن هجده سال تمام میلادی معین شده است، چند سال فاصله دارد.^۱ لذا قانونگذار مصر در قانون اطفال ۱۹۹۹، دو گروه سنی اطفال با مسئولیت کیفری متفاوت را پیش بینی نموده است.

بند پنجم: سن مسئولیت کیفری ناقص

حد فاصل بین سن مسئولیت کیفری و سن بلوغ کیفری، به عبارت دیگر، سنین مسئولیت کیفری نسبی و مطلق، دوره‌ای ارفاقی و ویژه است که دادرسی ویژه نوجوانان در آن معنا پیدا می‌کند. در این دوره، ضمانت اجراها و واکنش‌های کیفری بیشتر جنبه آموزشی و اجتماعی دارند. وضع چنین مرحله‌ای برآمده از چندین مسأله بنیادین است: اول، وضعیت و ویژگی‌های خاص کودکان؛ دوم، قابلیت تربیت‌پذیری کودکان و اینکه نظام عدالت باید در مورد آنها تبدیل به نظام تربیتی شود. چرا که هدف صرفاً ارباب و یا تنبیه نبوده و نظام کیفری قصد بازگرداندن طفل به جامعه را نیز دارد. البته، قوانین کشورهای رویکردهای یکسانی را در رابطه با این دوره ندارند و برخی این دوره را تقسیم کرده و در هر مقطع زمانی واکنش خاصی را تعریف کرده‌اند و برخی دیگر، این دوره را یکپارچه در نظر گرفته و تعیین مجازات مناسب، از میان موارد معین را به دست قاضی گذاشته‌اند (سوادکوهی، ۱۳۸۸: ۲۳۵).

سن مسولیت کیفری ناقص عبارتند از:

۱- اطفال پانزده تا شانزده سال

قانونگذار مصری اطفال پانزده تا هجده سال را دارای مسئولیت کیفری ناقص می‌داند؛ بنابراین این دسته از اطفال هنگامی که مرتکب یکی از جرایم مصرح در مواد ۹۶ و ۹۷ می‌گردند در معرض انحراف قرار گرفته است و فقط یکی از تدابیر بازدارنده‌ی تربیتی - اصلاحی مذکور در ماده ۱۰۱ در مورد آنان قابل اعمال می‌باشد؛ اما اگر در مرحله‌ی سنی پانزده تا شانزده سال مرتکب جرمی شوند مطابق ماده‌ی ۱۱۱ اطفال مجازات می‌گردند. ماده ۱۱۱ اطفال مقرر می‌دارد:

با مراعات قسمت آخر ماده ۱۱۲ قانون اطفال، وقتی که اطفال بین پانزده تا شانزده سال مرتکب جرمی شوند که مجازاتش اعدام یا حبس ابد یا حبس با اعمال شاقه باشد، محکوم به زندان می‌شوند و اگر کیفر جرم زندان باشد محکوم به حداقل سه ماه حبس می‌شوند و دادگاه می‌تواند به جای حکم حبس ابد، طفل را به مدت حداقل یکسال طبق مقررات قانون اطفال به یک موسسه اجتماعی بسپارد؛ اما اگر طفل مرتکب جنحه شده باشد، محکمه می‌تواند او را به حبس محکوم کند و یا به جای حبس او را به اعمال یکی از دو تدبیر پنجم یا ششم منصوص در ماده ۱۰۱ قانون اطفال محکوم نماید (القهرجی، ۱۹۹۸: ۶۶).

^۱ اکثر فقهای عامه سن بلوغ در دختر و پسر را پانزده سال می‌دانند و ابوحنیفه سن بلوغ پسر را هجده سال و به قولی نوزده سال و دختر را هفده سال می‌داند.

چنانچه بیان شد قسمت آخر ماده ۱۱۲، باید بیان داشت که این ماده مقرر می‌دارد: احکام سابق (ماده ۱۱۱) مانع از این نیست که محکمه بتواند مطابق ماده هفده قانون مجازات در محدوده قانون، در حق متهم، از اختیارات خود در تخفیف دادن به متهم و اعمال رافت استفاده نماید (همان، ۶۷).

مقنن مصری با توجه به درجات جرم ارتكابی (جنایت، جنحه و خلاف) مسئولیت کیفری اطفال در این مرحله تفکیک نموده است. به گونه‌ای که هنگامی که مجازات مقرر برای جرم، اعدام، حبس ابد یا حبس موقت با اعمال شاقه باشد به مجازات زندان که حداقل آن سه سال و حداکثر آن پانزده سال است تبدیل می‌گردد. این تخفیف الزامی است؛ زیرا عذر قانونی است و قاضی در مورد آن اختیاری ندارد. هنگامی که مجازات تعیین شده برای جنایت (جرم)، زندان باشد به مجازات حبس که حداقل آن سه ماه و حداکثر آن سه سال است تبدیل می‌شود. تخفیف در این مورد الزامی است، چون عذر قانونی وجود دارد و قاضی در این مورد اختیاری ندارد؛ بنابراین جایز نیست حبس کمتر از سه ماه و بیشتر از سه سال باشد. محکمه می‌تواند به جای مجازات حبس که در حالت فوق بیان شد طفل را به یکی از موسسات مراقبت اجتماعی برای مدت حداقل یک سال و حداکثر ده سال بسپارد.

از مجموع موارد فوق چنین بر می‌آید که مجازات و اعمال مفاد ماده هفده قانون مجازات مصر در مورد این دسته از اطفال به عنوان نص اصلی در تخفیف است و در صورتی که مجازات اطفال به اعدام، حبس ابد یا حبس موقت با اعمال شاقه منجر شود از مفاد ماده ۱۱۱ به عنوان نص احتیاطی و تبدیل مجازات های فوق به زندان و حبس و تدابیر فوق‌الاشاره استفاده می‌شود. همانگونه که مشاهده شد این مرحله ی سنی در قوانین سابق مصر ملحوظ نشده بود و برای اولین بار در قانون ۱۹۹۹ اطفال پیش بینی شد.

۲- اطفال شانزده تا هجده سال

مطابق قانون اطفال ۱۹۹۹ مصر، اطفالی که سن آن هابین شانزده تا هجده سال است در صورتی که در معرض انحراف قرار گیرند (موارد مذکور در مواد ۹۶ و ۹۷) یکی از تدابیر بازدارنده مذکور در ماده ۱۰۱ در مورد آنان اعمال می‌گردد؛ اما اگر در این مرحله ی سنی مرتکب جرمی شوند مطابق ماده ی ۱۱۲ با آنان رفتار خواهد شد.

ماده ۱۱۲ مقرر می‌دارد: «حکم اعدام یا حبس ابد یا حبس موقت با اعمال شاقه علیه متهمی که هنگام ارتكاب جرم سن او بیشتر از شانزده سال میلادی و کمتر از هجده سال تمام میلادی است نمی‌شود». در این مورد اگر شخصی مرتکب جرمی شود که مجازاتش اعدام است، حداقل به مدت ده سال محکوم به زندان می‌شود و اگر مرتکب جرمی شود که مجازات آن حبس ابد با اعمال شاقه باشد محکوم به هفت سال زندان می‌گردد و اگر مجازات جرم او حبس موقت با اعمال شاقه باشد محکوم به زندان می‌شود. در ادامه ماده ۱۱۲ بیان می‌دارد: احکام سابق مانع اختیار قاضی در تطبیق ماده هفده قانون مجازات در اعمال تخفیف و رافت در محدوده ضوابط قانونی برای تطبیق آن بر جرم ارتكابی از متهم نیست.

با توجه به ماده ی فوق ملاحظه می‌شود که مقنن وضعیت طفل را در این مرحله سنی از حیث رشد عقلی و قدرت وی براداراک و اختیار تا حدود زیادی به حد تکامل نزدیک شده و مستحق مسئولیت کیفری است و اهلیت تحمل مجازات‌های عادی را همراه با تخفیف الزامی دارد، مشخص کرده است. البته احکامی ماده ۱۱۲ کمبود تجربه اجتماعی اطفال در این برهه سنی را مورد ملاحظه قرار نداده است.

احکام ماده ۱۱۲ برای اطفال شانزده تا هجده ساله عبارتست از:

- الف - مجازات های خلاف و جنحه به حال خود باقی هستند و بدون تخفیف اعمال می‌شوند؛
- ب - تخفیف مجازات تنها محدود به جنایات است؛

- ج - اجرای مجازات اعدام و حبس ابد و حبس موقت با اعمال شاقه ممنوع است.
- د - تخفیف مجازات جنایات به نحو زیر و از نوع تخفیف الزامی است؛ زیرا تخفیف متعلق به عذرهای قانونی است. از این رو مجالی برای تصرف و سلطه محکمه در تعیین مقدار آن ها نیست:
- ۱- اگر مجازات مقرر برای جرم ارتكابی اعدام باشد، لازم است حداقل به ده سال زندان تبدیل شود.
 - ۲- وقتی مجازات مقرر برای جرم حبس ابد با اعمال شاقه باشد لازم استبه زندان تبدیل و تنزل یابد. به طوری که مدت آن کمتر از هفت سال نباشد.
 - ۳- وقتی که مجازات تعیین شده برای جرم حبس موقت با اعمال شاقه باشد، لازم است بین حداقل و حداکثر زندان (سه تا پنج سال) کاهش یابد. تخفیف مذکور در ماده ۱۱۲ قانون اطفال احتیاطی و تخفیف و اعمال تخفیف موجود در ماده هفده قانون مجازات عمومی تخفیف اصلی است.

نتیجه گیری

قوانین ایران و مصر به جهت اشتراکات مذهبی در برخی موارد متاثر از دین مبین اسلام است. در جمهوری اسلامی ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی مطابق قانون ۱۳۷۰ مجازات اسلامی سن مسئولیت کیفری مطابق رای مشهور فقهای امامیه از دوره ی بلوغ آغاز می گردد؛ به عبارت دیگر، پانزده سالگی در پسران و نه سالگی در دختران، زمان آغاز مسئولیت کیفری در ایشان است. این در حالی است که قوانین جزایی سابق ایران سن هجده سالگی را سن مسئولیت کیفری در اعم اطفال (دختر و پسر) در نظر گرفته بود. ولیکن قانونگذار مصر با تقسیم بندی مراحل مختلف سنی اطفال در یک دسته بندی، سن پانزده و شانزده سالگی و همچنین شانزده و هجده سالگی را سن مسئولیت کیفری ناقص اطفال برشمرده است. قانونگذار در این سنین در صورت ارتكاب جرم توسط اطفال تخفیفاتی رابه موجب موادی که به تفصیل بیان شد، برای ایشان قائل است. مقنن مصریسن هجده سالگی را به عنوان سن رشد و آغاز مسئولیت کیفری اشخاص بر شمرده است. با توجه به موارد فوق می توان چینی استنباط نمود که صرف تحقق بلوغ جنسی به تنهایی نمی تواند شرط کافی برای وجود مسئولیت کیفری در اطفال گردد. چراکه افرادی بالغ به شمار می آیند که نه تنها به رشد جسمی رسیده بلکه از لحاظ عقلی و فکری نیز به رشد کیفری و یا به عبارتی تمیز حسن و قبح اعمال خویش رسیده باشند. کوتاه سخن اینکه فارغ از رای مشهور فقهای امامیه و عامه، هر چند محترم و مینا بودن آن بر کسی پوشیده نمی باشد، در مشخص کردن سن مسئولیت کیفری اطفال باید به میزان رشد فکری ایشان و تنبیه مناسب با میزان سن و درک ایشان از اعمال خود به خوبی پرداخته شود.

منابع و مأخذ

۱. اردبیلی، محمدعلی، ۱۳۸۱، حقوق جزای عمومی، تهران: نشر میزان،
۲. باصری، علی اکبر، ۱۳۸۷، سیاست جنایی و قضایی کودکان، چاپ اول، انتشارات خرسندی.
۳. توجهی، عبدالعلی، ۱۳۸۴، سن مسئولیت کیفری دختران، بازپژوهشی حقوق زن، تهران: انتشارات روز نو
۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ۱۳۹۵، ترمینولوژی حقوق، نشر گنج دانش.
۵. جندی، عبدالملک، بی تا، الموسوعه الجنائیه، الجزء الاول، الطبعه الثانيه، بیروت: دارالعلم للجمع.
۶. سوادکوهی فر، سام؛ کاظمی، سیدعلی، ۱۳۸۸، سن مسئولیت کیفری تدریجی دختران، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال دوازدهم، ش ۴۵.
۷. شامبیاتی، هوشنگ، حقوق جزای عمومی، ج ۲، تهران، انتشارات ویستار، چاپ دوم، ۱۳۷۴.
۸. صانعی، پرویز، ۱۳۷۴، حقوق جزای عمومی، چاپ سوم، تهران: گنج دانش.
۹. عبادی، شیرین، حقوق کودک، انتشارات کانون، چاپ چهارم، ۱۳۷۵.
۱۰. علی آبادی، عبدالحسین، ۱۳۶۹، حقوق جنایی (جرم، مسئولیت)، ج ۱، تهران: انتشارات فردوسی.

۱۱. القهرجی، علی عبدالقادر، ۱۹۹۸. م، قانون العقوبات المصری، القسم العام، الكتاب الثاني، المسئولیه الجنائیه والجزا الجنائی، اسکندریه، دارالمطبوعات الجامعیه.
۱۲. گلدوزیان، ایرج، ۱۳۹۵، حقوق جزای عمومی، ج ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۳. محمود مصطفی، محمود، ۱۹۶۰. م، شرح قانون العقوبات، القسم العام، القاهره، دارالكتاب العربی بمصر، الطبعه الخامسه.
۱۴. معین، محمد، ۱۳۸۹، فرهنگ لغت معین، جلد اول. نشر بهزاد.
۱۵. نوریها، رضا، ۱۳۷۵، زمینهای حقوق جزای عمومی، چاپ دوم، تهران: کانون وکلای دادگستری

This is the Criminal Responsibility of Children in the Rights of Iran and Egypt

Mehdi Kelanfar Niani

Master of Law, Orientation of Criminal Law and Criminology, Hamedan Azad University

Lawyer Legal Institute Partov Mizan Edalate Borna

Abstract

The criminal laws of both countries of Iran and Egypt are strongly influenced by Islamic law due to their common religious ties. The criminal laws and regulations of these two countries are divided into two periods of former laws and new laws. The former Iranian and Egyptian penal codes determined the age of eighteen as the age of growth (age of criminal responsibility), and in this case there was no difference between the girl and the boy. However, after the victory of the Islamic Revolution and the replacement of the Islamic Penal Code of 1370 in Iran, the age of maturity was considered the age of criminal responsibility for children. This view is based on the Qur'an, the narrations and the famous promise of the Imams. Therefore, the main criterion for the criminal responsibility of children in Iran was considered to be adulthood. According to this view, the age of fifteen is at the beginning of the criminal responsibility for boys and nine for girls. Under these circumstances, it is thought that the new Criminal Code of Egypt, as Sunni, is considered as the age of criminal responsibility, and moreover, given the fact that children understand two periods of audit and non-audits during their life, are the authorities in this Has the thought of a tactical relationship to their responsibility, and is it late?

Keywords: Criminal Responsibility, Corrective Responsibility, Children, Egyptian Penal Code, Maturity.
